

Antwoord van de Weduwe Samuël Zadok, geb. Sara Lot, op den brief van haren zoon Levie, vrijwilliger bij het Fransche leger in de Krim – door J.J. Cremer

Feelgeliewde Heer Zoon!

As 'k iwes brief in de voorhuys kwam staan te hontfange was ik zoo veraltereerd as vader Mozes as ie in de bieze kistje geen aasshem kon krijge.

'n Brief uit de Krimp,' zee Asser de briewebesteller, en as ie me zee, wat ie khostte, was 'k op stikke af, en as ie me kwam staan khabaal te schoppe - as 'k 'm los had gemaakt - heb 'k em 'n ouwe diffel, deer ie 'n bhrander op had, in 't vesier gesmhete - as 'r de rhasende mot in was.

Nah! liewe Lewie, heb ik de brief van iwes sjlecht kunne lese; ben ik geloope naar Lijpie, die leest as 'n pefhester, en heb ik mijn memmeles gevoel khomme te honderdrikke, as 'k gheen luijsig figuur wou sjlaan.

Ach! ik weet nog zoo goed as de dag van ghistere dat iwes me hadiezee, en 'k dacht toen: as Lewie maar in de reusedensie is, dan zal ie wel 'n sjmeer van de fet meekhrijge, en as 'n Rotschild bij zijn memmele, die em gedhrage en geshoogd het, terugkeere. Ach! 'k had 'r illisie van; 'k dacht al: God zel 'em zegene, dacht ik; me zelle de haffaire in heijere en zier van khant make, - as er toch zoo weinig zier wordt geghete, - en pheperement in 't groot gaan verhandele, as er maghtig feel in wordt homgezet; 'k dacht al, as Lewie der weer is, kan ie de huiddragerij op 'n ghroote sjhaal conteneere en me zelle in 't fette khomme as Joseph in Egipte.

God bewhare! as de mensche die in de reusedensie khomme sjwart worde! Beter in 't fet, as in 't smet; en as 'k gewhete had as ze m'n eige vleesch sjwart hadde gemaakt, had ik ze 'n mhaling gesjopt as Mozes as ie 't khalf van goud zag.

[p. 142]

Lewie! Lewie!! as 'k hoorde as iwes in 'n groot huys in Barijs iwes zelvres met de bon mesjeurs was te bhuite gegaan, heb ik geroepe: O waai! O waai! as Lijpie, die meende as 'k pijn in de puik kreeg zee: 'Wallê'....? zeej 'k: 'Luisige jonge wat raakt het jou, lees jij maar verder.'

Lijpie kwam verder te lese, en as ie me kwam te zegge at iwes in de puik van de prepheet Jonas over de zee was gefare, dacht 'k: wat zal Lewie 'n honger hebbe gehad; 'k zel gezond weze as 'k iwes niet met liewde foor 'n dhibbeltje heijers met khroot in 't zier had gegewe, as 'k ze toch niet huit de khim kan houwe.

'k Was, liewe Lewie, weer meer as gevoelig van fhreugde as 'k kwam staan te hoore as iwes gezond te Hafrika in Halgiers was aangekhomme, maar as 'k hoorde as iwes most sjchiete en nekserseere heb 'k 'n sjchreeuw gelate, asof 'r 'n fiegelante teuge me zierhaffaire aanrhee, en zeej 'k: 'as ze Lewie maar niet wheerom sjchiete. God gaf as ze ferlamde en as ze de ooge fol drek van de Bhreestraat hadde, en Lewie, de zoone Sams geshond bleef, as de khindere Abrams, tijdens de phlage van Egipte.

Over dit

hoofdstuk

DATUMS

[januari 1855](#)

Heb ik verder gehoord as Lijpie las, as iwes over de Szwarte see was gefare, 't was 'n goeije massematte, en Lewie, as iwes gochem bent, kon 't 'n mooi hakkefietje voor iwes memmele, en iwes zijn. Stier me 'n honderd khruike van dat szwarte whater, m'n jonge, as 'r toch in 't gezegende faderland zoo feel wordt geklad en gesjchrewe, as 'r geen hinkt genoeg is; of 'r voor al 't gesjchrijf lezers zijn gaat me geen luijs aan, en of de hinkt sthand houwe zel, gaat me ook niet aan, as, die 't leze motte d'r ook niet om mahle. As iwes Lewie soms digt in de biert van de rhooije see benne, stier me dan ook 'n honderd van 't rhooije d'rbij, as d'r tegenwoordig feel kleine met rhoad motte poeke as ghroote geen moos bethale. 'k Kan me ter whereld niet begrijpen wat iwes in iwes missiwe van 'n sjletel van Jerisalem hebt gesjchreven, 'k sou - 'k mag geshond blijwe! - iwes niet voor de whaarheid kenne zegge waar die sjletel te finde is. Of de Koeizak, of de Ris, of de Tirk, of de Hengels, of de Vrans, of de Mensekop of de Luijbrandi of wie iwes ook zee 'em hebbe - iwes memmele weet 't niet as ik 'r gheen een van kan, al fiel 'k 'r over.

Lewie! Lewie! daar gaat me 'n licht op as de heerste dag toen er licht was; zeg Lewie, as de ghroote sjletel, die nog altijd in de oudroestbak, bij de khopsphijkers ligt,.... is pasthe! zeg Lewie - gezegende Lewie! liewe Lewie! as.... die is pasthe, en as je memmele die zelvres is opfijlde en poesthe en die aan iwes oversond! alle khindere Abrams en Isacs en Jacobs zelle geshond weze! - wie weet Lewie of iwes dan niet 'n ghraaf, of 'n mijoor of wel hopperrhabijn van die geshegende Synagoge zelvres, zou worde. Och Lewie, lieve Lewie, as je memmele - God zegen d'r - zoo ge-

[p. 143]

likkig mogt zijn, dan zou ze d'r eenige soon Lewie Mozes Zadok aan d'r hart dhrikke en Sjinkel en Bahlmann zou ze'n sjmet doen, as ze khonne hoprolle d'r matthe en de risie van de sjletel, zou door Samuëls soon, en z'n memmele Sara gesjlecht zijn.... flaauw as ze wordt, as 'r om één sjletel zoofeel khoppe, en arrheme, en pheene worde afgesjlage.

Liewe Lewie tot hiertoe heb ik iwes ghistere geschrewe, of liefer - heeft Lijpie geschrewe, as 'k hem toch gedictieerd heb.

Mijn gefoel was te heefig gesjockt as d'r ook bijkwam as 'r nafrage van de thinne nachtspiegel was - No. twee van de povenste phlank - weetje, hebbe ze gepooije en gedhonge, heb ik ze eindelijk voor drie kwartjes gelate - as ie toch lek was. Nou mot iwes wete, as ik op hede mijn brief zal khomme te conteneere met iwes het een en ander te mhelde van honse frinden en goeije kennisse en wat ik meer zal wete.

Zoo mot iwes dan wete, as Lijpie in iwes brief van sjchapefelle las, 'n ghroote ambisie khreeg om met iwes op de Khrimp te handele, as ie toch 'n maght hasefelle in huijs, en met feel liewheberij 'n ghroote khattejagt gemaakt heeft. - Khatte! - Khatte! Lewie is 't mooiste wat 'r is. De felle gewe prefijt, de dharme gewe prefijt en de gesthroopte kat geeft ook prefijt. - Of ze ze hebbe wille....? - Lang sel je geshond weze. In de resterasies.... as iwes maar blijft; en 't kost 'r maar drie dibbeltjes 'n fette porsie khattepeper. Lijpie sel de felle cefiel levere en fhranko aan de beertschip besthelle. Gun 'm de khlandisie en as ie me geseid het as er bij iewes in de Khrimp soofeel khapotte jasse van noode zijn, denk dan - simon blê, seggen de Vransen - ook aan je memmele as ze d'r nog acht en van alle khleure in 't voorhuijs het hange, en nog vier

[1](#)

Kabaal naar
aanleiding van
het beroep van
Ds. Meijboom,
destijds
predikant van de
Groninger
richting.

somerphantelons van alle stoffe, daar iwes toch sjchrijft as 't nog wel 'n poosje kan diere.

As iwes liewste Lewie, in de laatsthe tijd in Hamsterdam was geweest, zou iwes 'n maght lawaai aan de hoverkant van de Hamstel hebbe gehoord. Hebbe ze gerhoepe en gesjchreeuwd door de stad as ze zeejen, 'n wolf was losgebroke en ie liep rond in 'n sjchaapskleed. 'k Sta je te segge geen Israëliet was 'r 's avonds op straat sonder mes op sak. Hebbe ze nog gesjchreeuwd en gerhoepe en hebbe ze gekhomme bij ons, en hebbe ze gezeid - as t'r te ferdiene was. - Hebbe ze wille ferdiene as t'r te ferdiene was. - Hebbe ze weer gezeid - as te wolf most worde wegghesonge. - Hebbe ze alle in de biert o waai! gerhoepe, as ze niet op wolve gestheld wahre. - Hebbe ze nog weer gezeid as te wolf.... geen wolf as ie 'n dhomenie was.¹Nah! zeej'ik, en Nah! zeejen ze halle,

[p. 144]

late we de fingers niet brande, en late ze de wolf zelvres tam make. Lijpie het 'm later gesien en - ie liep net as 'n mens, en was tam as 'n lam; het ie ewel gehoord, ze hadden em zóo besjchote en gejhaagd as ie soo magher as prood en soo gheel as shaffraan was - tothaal in de khrimp! - As ie ook van 't sjweete de khoors op 't lijf het. 't Is beter Lewie op katthe te jage as op mense, je memmele Lewie zeid 't aan de hoffesiere en generaals, en aan de jhagers van dhomenies.

Om hop de friende terig te khomme liewe Lewie, zel ik je segge as Rachel, de nest-dot van smoel of de hazelip, ook al d'r zjwarte khop het khaal geschore en 'n phruik het opgezet, as ze de bedgenoot van Joppie is gewhorde; ze zijn zes dage na de Fregde der Wet van 't jaar na de sjchepping: Vijfduizend zes honderd en vhijftien in d' echt gethrede, en Rachel het 'm gebhaard twee stamhouders ineens, waarvan de houdste, die twaalf mhenute houwer as de jhongste is, in de bhotte en de jhongste in de lucewre negosie zel worde hopgeleid.

Sam ken 'k iwes khomplemente niet make, as ie twee dage voor 't nieuwe jhaar¹ naar de sjchoot van Vader Abram is afgereisd. Z'n hebbe en houwe is in m'n voorhuys, en as, liewste Lewie, Lijpie de felle, en je memmele de khapotte jasse en shomerbroekjes levert, zel ik 'r die stikke maar bijdoen; d'infentaris hieronder, halles cefiel.

Moses dhient de khoning; hij is met de khramp uit de khamp gekhomme en het 'r de puyk fol van. 't Sjchiete was nhimmer z'n liewheberij, en as ie sjchoot, het ie aan Lijpie gezeid, kneep ie altijd de ooge toe, as ie niet whete wou waar de khoegel bleef. Een gelijk voor Moses as ze nooit op 'm hebbe afgevierd, had ie zich anders bedaan van benaauwdheid.

Bram zel met Liewde iwes brief ontfange, 't is anders 'n sjlecht Israëliet, want as ie met schoenpoese 'n sjlomp geld het verdiend kan ie 't niet late - as Joppie zee - om zelvres bij 't sabbeslamp z'n cente te thelle. Nau Lewie, frucht van m'n liewde, leef frolik en geshond m'n liewe jonge. Sjhrijf me apsjluut van de sjletel en van de levransie. Zeg Lewie - as j'm zelvres kwam hale;.... je ken nooit whete m'n liewe jonge.... je kon dan de sjwarte en rhooije hinkt an phesant meêbrenge, en de levransie van je memmele en de felle van Lijpie hop je nek meephakke. Zel je me jonge....? Nou hadie m'n Lewie tot shiens, mogt 'r bij jeluih nog gesjchote worde hou iwes nheutraal;

1

13 en 14 Sept.

't this 't beste werachtig! de menisters bij hons zegge 't ook - as ze 't fet hebbe! -
Hebbe ze gelijk....? Nah!

[p. 145]

Gelik m'n Lewie, de hemel segene iwes, en make as iwes rhijk te huijs khomme bij
iwes liewhebbende

memmele: wedhuwe

Samuel Zadok geb. Sara Lot.

Amsterdam Jan. 1855

(15616).

PS. De groetenisse van halle; as iwes khomt, kan iwes de thabak zelvres meênheme,
as 'k 'r zoo geen verstand van heb.

Infentaris van 't goed van Sam.

Behalve één khapotte jas; een gelapte diffilsche proek.

Één fest met dhiffrente knoope.

Één paar fetleere sjoene die maar gesoold en gehachterlapt hoeve te worde.

Eén rhooije poeffante (as 'r voor ingestaan wordt, as Sam 'm z'n heele lehwe met
sicces het gebruikt).

Eén pet, as ie ghlimmend is gewhorde goed voor d' afloop van 't rhegewater.

Eén khatoene hemd (krimprij).

Eén sjoenepoesbak met twee bhorstels en 'n potje d'r bij voor 't sjoenesjmeer.

Behalvres:

Nog eenige rhariteite whaarvan we de sjubtansies niet hielk en één aan de nees kenne
hange.